Cultura

LITERATURA

BAUDELAIRE, 200 ANYS

Una provocació i una modernitat que no caduquen

Coincidint amb l'aniversari, arriben noves traduccions de 'Les flors del mal' i 'Petits poemes en prosa'

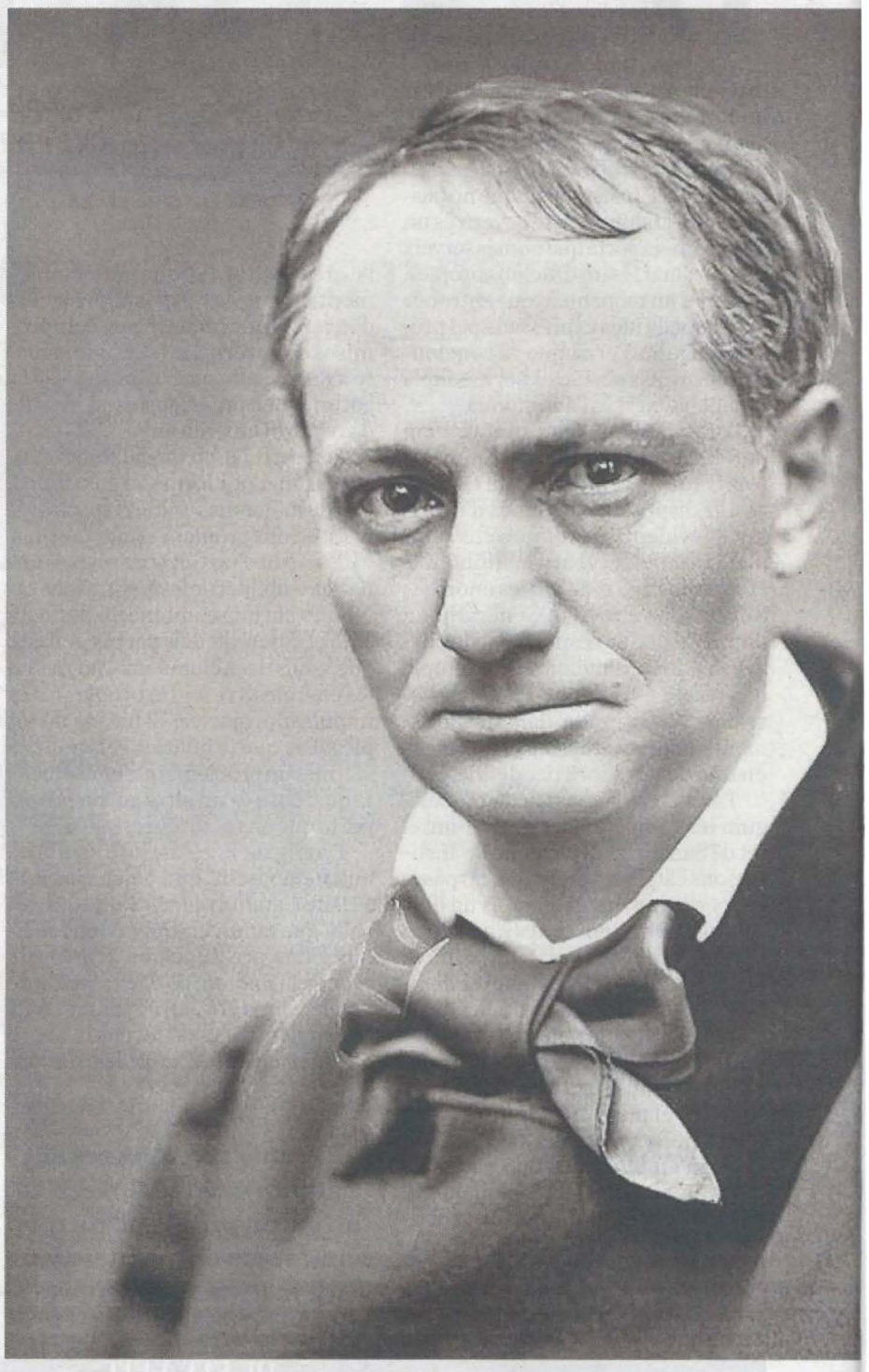

Atrocitat Charles Baudelaire definia 'Les flors del mal' com un llibre "atroç"

Dualitat "No hi ha plaer sense culpa, per a Baudelaire", diu Lluís Maria Todó

JORDI NOPCA
BARCELONA

"En aquest llibre *atroç* hi he posat tot el meu *cor*, tota la meva *tendresa*, tota la meva *religió* (transvestida), tot el meu *odi*", escrivia Charles Baudelaire el febrer del 1866, evocant *Les flors del mal*, que amb els anys es convertiria en una de les grans fites de la poesia del segle XIX.

L'autor francès, que tenia 44 anys –i estava a punt de patir un ictus hemiplègic que li deixaria importants seqüeles–, arrossegava l'etiqueta de maleït des que el juliol del 1857 va ser acusat d'ultratge a la moral pública. Sis poemes, entre els quals hi havia *Dones condemnades*, *Les joies* i *Lesbos*, van haver de ser retirats del llibre. El periodista Gustave Bourdin havia encès la metxa de l'escàndol a finals del mes de juny, quan havia publicat a *Le Figaro* que el debut de Baudelaire era "un hospital obert a totes les bogeries de l'esperit, totes les podridures del cor". El pitjor de tot era que en aquell espai "no hi havia possibilitat per a la cura".

No hi ha bellesa sense mal

"Per a Baudelaire no hi ha poesia, bellesa i amor si no hi ha agressió i mal –explica l'escriptor i traductor Lluís Maria Todó, que acaba de traduir un assaig fonamental per entendre l'autor francès, *El sadismo de Baudelaire*, de Georges Blin, a Ediciones del Subsuelo–. Dos-cents anys després de néixer, continua sent un poeta immens i un pensador extraordinari. És, alhora, molt poc políticament correcte. Continua sent indigest. Potser per això a França no se'l celebra tant com caldria, durant aquesta efemèride". Nascut a París el 9 d'abril del 1821, Charles Baudelaire en va tenir prou amb 46 anys per canviar el rumb de la poesia francesa i, de retruc, també l'europea. "Està molt bé que continuï provocant, sent incòmode i fent pensar les coses d'una altra manera –continua Todó–. Era capaç d'escriure un poema sobre les delícies de mirar una carronya, sobre una vella que va pel carrer i fa pudor. També de comparar l'amant amb una germana i una filla". En la línia del que defensa l'assaig de Blin –autor, també, d'una biografia canònica del poeta, *Baudelaire* (1939)–, Lluís Maria Todó recorda que per a l'autor de *Les flors del mal* "no hi ha plaer sense culpa, idea que mereix una gran atenció i en la qual Freud i Lacan burxarien, tot i que ara visquem un procés de dessacralització i quotidianització del plaer i, com a societat, ens haguem espolsat la culpa de sobre".

Pere Rovira acaba de publicar a Proa la tercera versió íntegra de *Les flors del mal*, en vers i amb rima consonant. "Per traduir poesia com la de la Baudelaire val més ser poeta i conèixer l'ofici, no només el de traductor, sinó sobretot el d'escriure poemes", diu. La traducció de Rovira, que ha publicat una desena de llibres de poemes, l'últim dels quals és *El joc de Venus* (Proa, 2021), sona així de bé: "El Poeta s'assembla al rei de les altures / que es burla de l'arquer i amb la tempesta va; / exiliat a terra, entre aücs i censures, / les ales de gegant no el deixen caminar". *L'albatros* és un dels sonets emblemàtics de Baudelaire, on defineix el poeta com algú perseguit i marginat: censura i exili no poden evitar, però, que el creador continuï avançant entre les adversitats.

La consolidació del 'flâneur'

Les "ales de gegant" que en vida dificultaven que el poeta-albatros caminés es van desplegar, sobretot, a partir de la seva mort. Les primeres obres completes, publicades en set volums per Michel Lévy entre el 1868 i el 1870, van agrupar per primera vegada els *Petits poemes en prosa*, que havien anat apareixent en revistes entre el 1855 i el 1866. És en aquests textos, que ara publica en català Adesiara amb una "retraducció" que Joaquim Sala-Sanahuja ha fet de la versió d'Edhasa del 1991, que apareixen diversos temes que "projecten" la modernitat de Baudelaire i n'expandeixen la influència, entre els quals destaquen la ciutat, el dandi i el *flâneur*.

"El *flâneur* és algú que passeja per la ciutat, amb un ritme pausat que li permet fer observacions del que l'envolta. És un estímul per no caure en el tedi ni en l'avorriment", explica David Cuscó i Escudero, que ultima una nova traducció dels poemes en prosa, que portarà per títol *L'Spleen de París* i que publicarà l'editorial Flâneur al maig. "Baudelaire va viure la gran reforma de París, l'obertura a través de les avingudes i els bulevards, on la gent anava a exhibir-se –continua Cuscó–. És en aquest sentit que apareix el dandi, que converteix el seu aspecte extern en obra d'art. La moda es converteix en un element més a estudiar per l'artista, i Baudelaire és dels primers que s'hi fixen".

"Multitud, solitud: termes iguals i intercanviables per al poeta actiu i fecund –llegim a la traducció de Sala-Sanahuja–. Qui no sàpiga poblar la seva solitud tampoc no sabrà sentir-se sol enmig d'una multitud atrafegada". Les observacions urbanes de Baudelaire es van fixar també en la representació artística de totes aquestes transformacions, i un dels seus artífexs va ser Constantin Guys, que va merèixer tot un recull d'assajos, *El pintor de la vida moderna* (1863), que David Cuscó ha tornat a traduir, també per a Flâneur (la primera i única versió disponible en català fins ara la va signar Lluís Maria Todó, i està inclosa al volum *Consells als joves escriptors*, publicat per Columna el 1996). "Per a Baudelaire, la bellesa té dos vessants, l'atemporal i el de cada època –explica Cuscó–. Guys era un dibuixant de croquis que es va fixar, sobretot, en el París del moment que va viure. A *El pintor de la vida moderna*, Baudelaire defensa que l'artista s'ha de barrejar entre els altres i explicar què hi veu".

Baudelaire va treballar tota la vida en l'ampliació i reescriptura de *Les flors del mal*. El 1866 mateix publicaria *Les épaves* (*Les deixalles*) des de Bèlgica, on s'havia instal·lat

INGRID GUARDIOLA, AL BÒLIT

La realitzadora i a
relleu a Carme Sa
Contemporani de
càrrec durant els

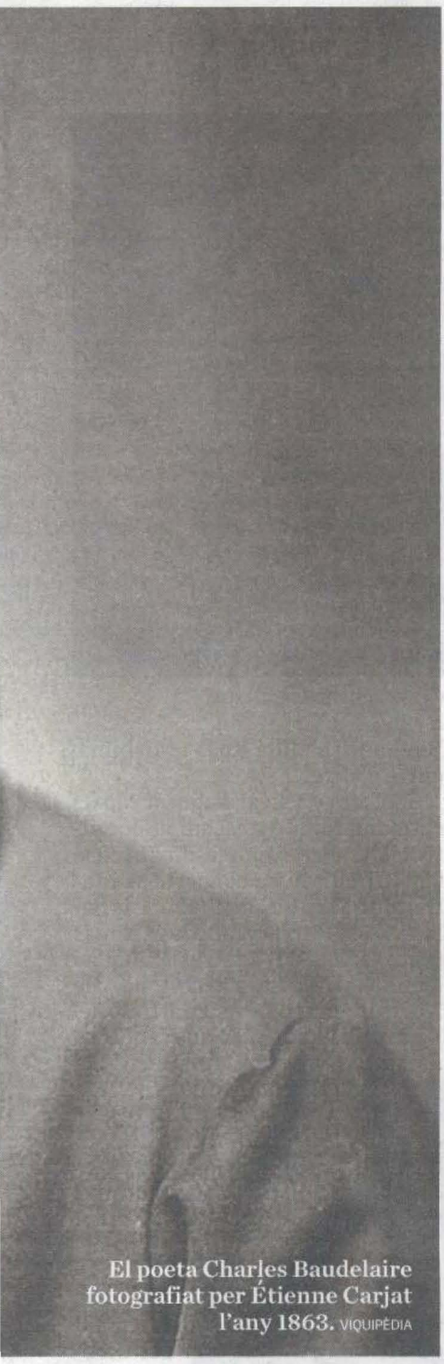

El poeta Charles Baudelaire fotografiat per Étienne Carjat l'any 1863. VIQUIPÈDIA

el 1864, arruïnat i carregat de deutes. Hi havia "les peces condemnades a França i versos circumstancials", recorda Pere Rovira, a qui li agradaria traduir-los més endavant. L'obra de Baudelaire s'expandeix encara en, com a mínim, dos títols significatius més, el llibre dedicat a les drogues, *Els paradisos artificials*, que el poeta Andreu Subirats va traduir per a Días Contados el 2014, i *El meu cor despullat*, que recull escrits íntims i correspondència de l'autor i que Proa va publicar el 2018, en versió de Pere Rovira. "Les nacions només tenen grans homes malgrat elles. Així doncs, el gran home ha hagut de vèncer la seva nació", hi llegim.

Dos segles després de néixer, França recorda un dels seus poetes més controvertits i alhora il·lustres amb reedicions a Gallimard i Calmann-Lévy, la digitalització de la seva obra i un segell commemoratiu: el preu per afegir Baudelaire en una carta postal serà, a partir de dilluns que ve, d'1,28 euros.